

**PERLIMAU TAPAK DAN SENI DALAM SILAT SENI GAYONG
SATU ANALISIS TERHADAP ADAT, SIMBOLISME, AMANAH DAN
PEMBENTUKAN JATI DIRI**

Abstrak

Perlimau Tapak dan Seni merupakan salah satu adat utama dalam keilmuan Silat Seni Gayong yang berfungsi sebagai proses penerimaan dan pengesahan seseorang penuntut sebagai murid Gayong. Berdasarkan dokumen *Tatacara Istiadat Perlimau Tapak dan Seni*, istiadat ini melibatkan proses persediaan, taklimat adat, bacaan ayat-ayat al-Quran, doa, pemotongan limau, penggunaan bahan-bahan mandian, ikrar dan akad penerimaan sebagai murid. Kajian ini bertujuan menganalisis kedudukan Perlimau Tapak dan Seni sebagai adat perguruan, meneliti fungsi simbolik bahan yang digunakan, menghuraikan konsep amanah dalam penerimaan murid serta membincangkan peranannya dalam pembentukan disiplin dan jati diri. Kajian menggunakan pendekatan kualitatif melalui analisis dokumen terhadap tatacara Perlimau Tapak dan Seni. Analisis menunjukkan bahawa Perlimau mempunyai sekurang-kurangnya lima dimensi utama, iaitu dimensi adat, keagamaan, simbolik, pendidikan dan amanah. Istiadat ini juga memperlihatkan kewujudan struktur autoriti melalui peranan Wakil Perlimau, Kapit Jinjang, gurulatih dan pembantu. Walaupun mengandungi pelbagai unsur simbolik, dokumen tersebut secara jelas menekankan keperluan menjaga akidah dan mengelakkan unsur yang boleh membawa kepada kerosakan akidah. Kajian mencadangkan supaya dokumentasi, latihan Wakil Perlimau, penerangan kepada murid dan penyelarasan tatacara diperkukuh agar adat ini dapat dipelihara sebagai warisan keilmuan Silat Seni Gayong secara tertib dan bertanggungjawab.

1.0 Pendahuluan

Silat dalam masyarakat Melayu tidak hanya berkaitan dengan kemahiran mempertahankan diri. Tradisi persilatan turut mengandungi pengetahuan, nilai, adab, struktur perguruan dan bentuk hubungan antara guru dengan murid. Dalam konteks Silat Seni Gayong, aspek adat menjadi salah satu komponen penting yang melengkapi pembelajaran fizikal dan teknikal.

Perlimau Tapak dan Seni merupakan antara adat utama dalam keilmuan Silat Seni Gayong. Dokumen tatacara yang dikaji menyatakan bahawa Perlimau merupakan acara mandi membersihkan diri secara tradisional menggunakan bahan-bahan semula jadi yang disyaratkan kepada penuntut sebelum mereka mula menimba ilmu Seni Gayong. Selepas menjalani istiadat tersebut, penuntut secara rasmi disahkan sebagai murid Gayong dan memperoleh pengesahan peringkat kelayakan untuk mempelajari keilmuan Seni Gayong dalam bahagian senjata.

Kedudukan tersebut menjadikan Perlimau lebih daripada sekadar acara simbolik. Ia merupakan salah satu mekanisme yang menandakan perubahan status seseorang daripada penuntut kepada murid. Proses ini kemudiannya dilengkapi dengan ikrar dan akad yang mengandungi unsur penerimaan amanah perguruan.

Dalam masa yang sama, dokumen tersebut memberikan perhatian terhadap aspek akidah. Pelaksanaan Perlimau hendaklah mengikut garis panduan dan tatacara yang ditetapkan bagi mengelakkan unsur-unsur yang boleh membawa kepada kerosakan akidah anak Gayong.

Perkara ini menjadikan Perlimau suatu bidang kajian yang menarik kerana ia berada pada pertemuan antara **adat, budaya, agama, pendidikan dan identiti perguruan**.

2.0 Pernyataan Masalah

Dalam perkembangan seni bela diri moden, perhatian sering diberikan kepada aspek teknik, kecergasan fizikal, pertandingan, tahap kemahiran dan pengiktirafan jurulatih. Namun demikian, unsur adat dan tradisi yang membentuk identiti sesuatu perguruan tidak semestinya mendapat perhatian yang sama.

Dalam konteks Silat Seni Gayong, Perlimau Tapak dan Seni mempunyai fungsi yang jelas dalam proses penerimaan murid. Namun, apabila sesuatu adat diwariskan dari

satu generasi kepada generasi yang lain, terdapat kemungkinan berlaku perbezaan kefahaman terhadap tujuan, simbolisme dan pelaksanaannya.

Perbezaan kefahaman boleh berlaku khususnya apabila unsur adat, simbol dan keagamaan ditafsirkan tanpa merujuk kepada dokumentasi asal. Hal ini penting kerana dokumen tatacara sendiri menetapkan bahawa pelaksanaan perlu dilakukan mengikut garis panduan tertentu dan perlu mengelakkan unsur yang boleh membawa kepada kerosakan akidah.

Justeru, kajian terhadap Perlantau perlu bukan sahaja menghuraikan apakah yang dilakukan, tetapi juga meneliti **mengapa ia dilakukan, apakah makna yang diberikan kepada setiap unsur dan bagaimanakah adat tersebut dapat dipelihara dalam konteks semasa.**

3.0 Objektif Kajian

Kajian ini mempunyai lima objektif utama:

1. Mengenal pasti kedudukan Perlantau Tapak dan Seni dalam adat perguruan Silat Seni Gayong.
2. Menghuraikan struktur dan tatacara pelaksanaan Perlantau berdasarkan dokumen yang dikaji.
3. Menganalisis simbolisme bahan-bahan yang digunakan dalam istiadat.
4. Menganalisis konsep ikrar, akad dan amanah dalam penerimaan murid.
5. Membincangkan langkah pemeliharaan dan pengukuhan Perlantau sebagai warisan adat Silat Seni Gayong.

4.0 Persoalan Kajian

Kajian ini menjawab persoalan berikut:

1. Apakah kedudukan Perlantau Tapak dan Seni dalam keilmuan Silat Seni Gayong?
2. Bagaimanakah istiadat tersebut dilaksanakan?
3. Apakah makna yang diberikan kepada bahan-bahan yang digunakan?
4. Bagaimanakah ikrar dan akad membentuk konsep amanah murid?

5. Bagaimanakah Perlantau dapat dipelihara dan dilaksanakan secara bertanggungjawab pada masa kini?

5.0 Metodologi Kajian

Kajian ini menggunakan pendekatan **kualitatif melalui analisis dokumen**. Sumber utama ialah dokumen *Amalan Adat-Istiadat Silat Seni Gayong: Tatacara Istiadat Perlantau Tapak dan Seni* yang mengandungi penerangan tentang pengenalan, Wakil Perlantau, wang adat, kelengkapan istiadat, tatacara majlis, ikrar, akad, kaedah mandi dan peringatan kepada Wakil Perlantau.

Analisis dilakukan dengan mengenal pasti tema-tema utama yang muncul dalam dokumen. Tema tersebut kemudian disusun kepada beberapa kategori:

- adat dan penerimaan murid;
- struktur autoriti;
- simbolisme bahan;
- unsur keagamaan;
- ikrar dan akad;
- amanah;
- disiplin;
- kebersihan;
- batas akidah; dan
- pemeliharaan warisan.

Pendekatan ini membolehkan Perlantau dianalisis bukan hanya berdasarkan urutan prosedur, tetapi juga berdasarkan fungsi dan makna yang terkandung dalam tatacara.

Perlu ditegaskan bahawa kajian ini merupakan analisis terhadap dokumen yang diberikan. Oleh itu, tafsiran yang melangkaui kandungan dokumen perlu dianggap sebagai tafsiran analitik dan bukan fakta sejarah yang telah dibuktikan secara bebas.

6.0 Dapatan Kajian

6.1 Perlimau sebagai Proses Penerimaan Murid

Dapatan utama menunjukkan bahawa Perlimau mempunyai fungsi penerimaan dan pengesahan murid. Dokumen menyatakan bahawa selepas menjalani istiadat, penuntut secara rasmi disahkan sebagai Murid Gayong.

Dengan itu, Perlimau menjadi sempadan antara status penuntut dengan status murid.

6.2 Perlimau Mempunyai Struktur Autoriti

Pelaksanaan istiadat tidak diberikan kepada mana-mana individu secara bebas. Wakil Perlimau dilantik melalui struktur adat tertentu selepas menjalani latihan penuh dan memperoleh watakah pelantikan.

Hal ini menunjukkan bahawa Perlimau mempunyai struktur autoriti yang tersusun.

6.3 Perlimau Mempunyai Sistem Peranan

Sebelum majlis, taklimat diberikan berkaitan peranan Wakil Perlimau, Kapit Jinjang, gurulatih, pembantu dan murid.

Struktur tersebut menunjukkan bahawa majlis merupakan aktiviti kolektif yang memerlukan pembahagian tugas.

6.4 Perlimau Mengandungi Unsur Keagamaan

Bacaan al-Quran dan doa merupakan sebahagian daripada tatacara. Murid membaca beberapa surah dan Ayat Kursi sebelum doa dipimpin oleh Wakil Perlimau.

Unsur tersebut menunjukkan bahawa dokumen menempatkan pelaksanaan adat dalam kerangka keagamaan tertentu.

6.5 Bahan Perlimau Mempunyai Makna Simbolik

Dokumen memberikan makna khusus kepada bahan yang digunakan. Antaranya:

Bahan	Fungsi/Makna dalam dokumen
Limau nipis	Pembersih badan
Akar sintuk	Penggosok badan

Bahan	Fungsi/Makna dalam dokumen
Bunga	Wangian badan
Jarum	Ketajaman menerima ilmu
Asam Jawa	Cabaran menuntut ilmu
Garam kasar	Cabaran menuntut ilmu
Pisang emas	Lambang kenduri menerima murid
Lilin putih	Permohonan agar terang hati
Air mandian	Peralatan mandi
Air minuman	Lambang kenduri menerima murid

Makna-makna tersebut dinyatakan secara langsung dalam dokumentasi tatacara.

7.0 Analisis Simbolisme

Simbolisme merupakan salah satu aspek paling penting dalam memahami Perlimau.

Simbol memberikan makna kepada sesuatu tindakan. Dalam proses pendidikan, simbol boleh membantu seseorang mengingati sesuatu nilai dengan lebih mudah kerana nilai tersebut diterjemahkan melalui objek dan tindakan.

Sebagai contoh, jarum dikaitkan dengan ketajaman menerima ilmu.

Asam Jawa dan garam pula dikaitkan dengan cabaran yang dilalui ketika menuntut ilmu.

Lilin putih pula dikaitkan dengan permohonan agar hati murid diterangkan untuk menerima pelajaran.

Dengan demikian, bahan fizikal menjadi medium pendidikan nilai.

Namun, simbol tidak seharusnya ditafsirkan secara berlebihan. Makna yang dinyatakan dalam dokumen perlu menjadi asas tafsiran. Sebarang tafsiran tambahan mengenai kuasa ghaib atau kemampuan objek menentukan nasib seseorang tidak

boleh dianggap sebagai sebahagian daripada dokumen kecuali terdapat bukti yang menyokongnya.

8.0 Analisis Pemotongan Limau

Proses pemotongan limau merupakan salah satu bahagian khusus dalam Perlimau. Murid membawa limau, sintuk dan jarum, manakala bunga ditambah bagi kategori Perlimau tertentu. Murid menghadap Wakil Perlimau dan menyerahkan kelengkapan adat. Kapit Jinjang kemudiannya mendapatkan nama murid dan nama ibu sebagai sebahagian daripada proses tersebut.

Dokumen seterusnya menyatakan bahawa potongan limau dibuat dan kiraan ruas limau dilakukan untuk menilai kedudukan petanda murid. Wakil Perlimau kemudiannya membelah limau dan mendoakan keberanian serta kesejahteraan murid.

Bahagian ini merupakan unsur yang memerlukan penelitian lebih lanjut jika artikel ini hendak diterbitkan dalam jurnal akademik, khususnya dari perspektif sejarah, antropologi dan Islam.

Kajian ini tidak membuat kesimpulan bahawa kiraan ruas limau merupakan suatu bentuk ramalan atau kepercayaan agama kerana dokumen yang diberikan tidak menjelaskan perkara tersebut dalam istilah sedemikian. Sebaliknya, kajian hanya merekodkan bahawa tatacara mengaitkan kiraan tersebut dengan “petanda” dan doa yang dilakukan oleh Wakil Perlimau.

9.0 Analisis Ikrar dan Akad

Ikrar dan akad merupakan bahagian yang amat penting kerana kedua-duanya mengubah pengalaman Perlimau kepada suatu bentuk komitmen.

Ikrar mengandungi pengakuan taat setia kepada Allah, Rasulullah, ibu bapa, guru dan saudara segayong serta negara.

Akad pula merupakan lafaz penerimaan murid oleh Wakil Perlimau yang mewakili pemegang amanah dan waris-waris amanah Silat Seni Gayong. Murid menjawab bahawa mereka menerima amanah tersebut.

Oleh itu, ikrar boleh dilihat sebagai **pernyataan komitmen**, manakala akad boleh dilihat sebagai **pernyataan penerimaan amanah**.

Kedua-duanya memperlihatkan bahawa menjadi murid Gayong bukan hanya status sosial tetapi turut melibatkan tanggungjawab.

10.0 Perlantau sebagai Pendidikan Adab

Adab menjadi salah satu unsur yang berulang dalam dokumen. Taklimat awal memasukkan “Adab Majlis” sebagai perkara pertama yang perlu disampaikan.

Pada bahagian akhir pula, semua pihak yang terlibat diingatkan supaya menjaga adab sepanjang majlis.

Hal ini menunjukkan bahawa adab bukan unsur tambahan, tetapi sebahagian daripada struktur pelaksanaan.

Dalam pendidikan persilatan, adab mempunyai fungsi mengawal hubungan antara ilmu dengan pengguna ilmu. Kemahiran fizikal yang tinggi perlu diseimbangkan dengan kawalan diri dan tanggungjawab.

11.0 Perlantau dan Pembentukan Jati Diri

Jati diri murid terbentuk melalui gabungan pengalaman, nilai dan hubungan sosial. Perlantau memberikan pengalaman yang menyatukan ketiga-tiga unsur tersebut.

Murid:

- menghadap Wakil Perlantau;
- mengikuti bacaan;
- menerima nasihat;
- menggunakan bahan simbolik;
- menjalani proses mandian;
- melafazkan ikrar;
- menerima akad; dan
- menerima amanah.

Keseluruhan pengalaman ini membentuk satu titik penting dalam perjalanan murid.

Oleh itu, Perlantau boleh ditafsirkan sebagai satu bentuk **ritual pembentukan identiti perguruan**, dengan syarat istilah “ritual” digunakan dalam makna akademik sebagai

suatu perlakuan yang tersusun dan berulang dalam konteks budaya, bukan semestinya sebagai ibadah.

12.0 Perlantau dan Konsep Amanah

Konsep amanah merupakan salah satu tema terpenting dalam dokumen.

Murid menerima amanah daripada pihak yang mewakili pemegang amanah dan waris-warisan Silat Seni Gayong.

Amanah tersebut boleh difahami dalam beberapa bentuk:

12.1 Amanah terhadap ilmu

Murid bertanggungjawab menggunakan ilmu secara baik.

12.2 Amanah terhadap guru

Murid perlu menghormati dan menghargai guru yang menyampaikan ilmu.

12.3 Amanah terhadap perguruan

Murid mempunyai tanggungjawab menjaga nama baik perguruan.

12.4 Amanah terhadap saudara sebayong

Murid menjadi sebahagian daripada komuniti yang mempunyai hubungan sesama anggota.

12.5 Amanah terhadap diri

Murid perlu mengawal diri dan menggunakan kemahiran secara bertanggungjawab.

Dengan demikian, amanah menjadi asas moral kepada penerimaan ilmu.

13.0 Perlantau dan Batas Akidah

Dokumen secara jelas memberikan peringatan supaya pelaksanaan Perlantau tidak membawa kepada kerosakan akidah.

Peringatan ini sangat penting dalam kajian akademik kerana ia menunjukkan bahawa perguruan sendiri menyedari keperluan membezakan adat daripada perkara yang boleh menjejaskan pegangan agama.

Justeru, pemeliharaan Perlantau perlu mengambil pendekatan **“memelihara adat, menjelaskan makna dan menyaring kepercayaan.”**

Adat yang mempunyai nilai sejarah dan pendidikan boleh dikekalkan. Namun, tafsiran terhadap sesuatu objek atau perbuatan yang bertentangan dengan prinsip agama perlu dielakkan.

Pendekatan ini juga dapat membantu mengelakkan salah faham masyarakat luar terhadap Perlantau.

14.0 Perlantau dan Keselamatan

Aspek keselamatan merupakan satu dimensi yang wajar diperkukuh dalam dokumentasi moden.

Walaupun dokumen memberikan kaedah mandian dan pengurusan bahan, perkembangan semasa memerlukan pertimbangan tambahan terhadap:

- keselamatan peserta;
- kebersihan air;
- kebersihan bahan;
- risiko alahan;
- keadaan kesihatan peserta;
- privasi;
- pengasingan lelaki dan wanita;
- keselamatan kanak-kanak;
- keselamatan tempat mandian; dan
- pengurusan kecemasan.

Cadangan tersebut merupakan penambahbaikan moden dan **bukan kandungan yang dinyatakan secara terperinci dalam dokumen asal.**

15.0 Perlantau dan Pemeliharaan Warisan Tidak Ketara

Perlantau mempunyai ciri-ciri warisan tidak ketara kerana pengetahuan tentangnya diwariskan melalui amalan, guru, tatacara, simbol dan hubungan sosial.

Pemeliharaan warisan sedemikian tidak cukup dengan menyimpan dokumen. Pengetahuan perlu terus difahami dan diajarkan.

Oleh itu, pemeliharaan Perlantau boleh menggunakan empat kaedah:

Dokumentasi → Pendidikan → Latihan → Pelaksanaan

Dokumentasi merekodkan adat.

Pendidikan menerangkan maknanya.

Latihan membentuk pelaksana.

Pelaksanaan memastikan adat terus hidup.

Jika salah satu daripada empat unsur ini hilang, kesinambungan adat boleh terjejas.

16.0 Model Pemeliharaan Perlantau Tapak dan Seni

Berdasarkan dapatan kajian, satu model pemeliharaan boleh dicadangkan:

PERINGKAT 1 — DOKUMENTASI

Merekodkan sejarah, tatacara, istilah, simbol dan peranan.

PERINGKAT 2 — PENGESAHAN

Mengesahkan versi tatacara oleh pihak berautoriti dalam struktur adat.

PERINGKAT 3 — LATIHAN

Melatih Wakil Perlantau dan pembantu.

PERINGKAT 4 — PENERANGAN

Memberikan penerangan kepada murid sebelum istiadat.

PERINGKAT 5 — PELAKSANAAN

Melaksanakan Perlantau mengikut tatacara.

PERINGKAT 6 — PENILAIAN

Merekod pengalaman dan mengenal pasti isu pelaksanaan.

PERINGKAT 7 — PENAMBAHBAIKAN

Menyemak tatacara tanpa menghilangkan identiti asas adat.

Model ini membolehkan tradisi dipelihara secara dinamik dan bukan sekadar diulang secara mekanikal.

17.0 Implikasi Kajian

Kajian ini mempunyai beberapa implikasi.

17.1 Implikasi terhadap perguruan

Perlimau perlu dilihat sebagai sebahagian daripada sistem keilmuan dan bukan acara sampingan.

17.2 Implikasi terhadap pendidikan

Perlimau mempunyai potensi sebagai medium pendidikan nilai, disiplin dan amanah.

17.3 Implikasi terhadap dokumentasi

Dokumentasi perlu dikemaskini secara terkawal supaya generasi baharu mempunyai rujukan yang sah.

17.4 Implikasi terhadap pelaksana

Wakil Perlimau perlu mempunyai kompetensi yang sesuai kerana mereka membawa autoriti adat dan bertanggungjawab mengendalikan peserta.

17.5 Implikasi terhadap masyarakat

Penjelasan yang tepat mengenai Perlimau boleh membantu masyarakat memahami perbezaan antara adat budaya, simbolisme dan tuntutan agama.

18.0 Cadangan

Berdasarkan keseluruhan analisis, beberapa cadangan dikemukakan.

18.1 Menyediakan Manual Rasmi Perlimau

Tatacara yang sedia ada wajar disusun dalam bentuk manual rasmi dengan kawalan versi.

18.2 Menubuhkan Sistem Latihan Wakil Perlimau

Latihan hendaklah merangkumi sejarah, adat, tatacara, komunikasi, keselamatan, etika dan batas akidah.

18.3 Menyediakan Modul Orientasi Murid

Murid hendaklah diberikan penerangan sebelum majlis supaya memahami tujuan setiap peringkat.

18.4 Mewujudkan Arkib Perlimau

Dokumen, foto, video, wawancara guru tua dan rekod pelaksanaan boleh disimpan sebagai arkib warisan.

18.5 Menjalankan Kajian Akademik

Perlimau wajar dikaji secara interdisiplin melalui bidang antropologi, sejarah, pengajian Islam, pendidikan, sosiologi dan kajian warisan.

18.6 Menjaga Batas Akidah

Sebarang tafsiran atau penambahan amalan hendaklah dinilai supaya tidak bercanggah dengan prinsip akidah Islam.

18.7 Memperkukuh Keselamatan

Aspek kebersihan, kesihatan, privasi dan keselamatan peserta perlu dimasukkan dalam manual moden.

19.0 Kesimpulan

Perlimau Tapak dan Seni merupakan salah satu unsur penting dalam adat dan keilmuan Silat Seni Gayong. Berdasarkan dokumen yang dianalisis, Perlimau

berfungsi sebagai proses penerimaan dan pengesahan seseorang penuntut sebagai murid Gayong.

Istiadat ini menggabungkan adat, bacaan dan doa, penggunaan bahan simbolik, proses mandian, ikrar dan akad. Struktur tersebut memperlihatkan bahawa pembelajaran persilatan dalam tradisi Gayong mempunyai dimensi fizikal dan moral.

Yang paling menonjol ialah konsep **amanah**. Melalui akad, murid bukan sekadar menerima status sebagai ahli, tetapi menerima amanah perguruan.

Pada masa yang sama, dokumen memberikan penegasan bahawa pelaksanaan Perlantau perlu menjaga akidah dan mengelakkan unsur yang boleh membawa kepada kerosakan akidah.

Oleh itu, Perlantau Tapak dan Seni wajar difahami sebagai suatu **sistem adat penerimaan murid yang mempunyai fungsi pendidikan, simbolik dan pembentukan identiti**.

Pemeliharaannya pada masa hadapan perlu berasaskan prinsip:

“Memelihara adat tanpa mengabaikan akidah, mengekalkan warisan tanpa mengabaikan keselamatan, dan meneruskan tradisi tanpa kehilangan makna.”

Dengan pendekatan tersebut, Perlantau Tapak dan Seni bukan sahaja dapat dikekalkan sebagai warisan Silat Seni Gayong, malah dapat difahami oleh generasi baharu sebagai suatu proses yang menghubungkan **adat, ilmu, guru, murid, amanah dan jati diri**.

20.0 PERBINCANGAN KHAS: BATAS MENGAMALKAN ADAT DAN RITUAL DALAM PERLIMAU TAPAK DAN SENI

1 Pendahuluan

Perlimau Tapak dan Seni merupakan adat utama dalam keilmuan Silat Seni Gayong dan menjadi sebahagian daripada proses penerimaan seseorang penuntut sebagai murid. Dokumen tatacara menyatakan bahawa Perlimau merupakan acara mandi membersihkan diri secara tradisional menggunakan bahan semula jadi dan bahawa selepas menjalaninya penuntut disahkan sebagai murid Gayong.

Namun demikian, apabila sesuatu adat mempunyai unsur mandian, bacaan, doa, simbol, ikrar dan penggunaan bahan tertentu, timbul keperluan untuk menentukan batas antara **adat budaya, simbol pendidikan dan amalan keagamaan**.

Persoalan ini amat penting kerana sesuatu adat yang diwarisi secara turun-temurun boleh mengalami perubahan makna apabila dilaksanakan oleh generasi yang berbeza. Sesuatu simbol yang asalnya dimaksudkan sebagai peringatan nilai mungkin kemudiannya difahami sebagai mempunyai kuasa tertentu. Begitu juga sesuatu ketaatan kepada guru boleh disalah tafsir sebagai ketaatan mutlak tanpa batas.

Oleh itu, pemeliharaan Perlimau memerlukan pendekatan yang seimbang: **adat dipelihara, makna dijelaskan dan unsur yang bercanggah dengan akidah atau prinsip keselamatan dielakkan**.

2 Perbezaan antara Adat, Ritual dan Ibadah

Dalam perbincangan akademik, istilah “ritual” perlu digunakan dengan berhati-hati. Ritual dalam konteks antropologi boleh merujuk kepada perlakuan yang tersusun, mempunyai aturan tertentu dan dilaksanakan berulang kali oleh sesuatu komuniti.

Dalam konteks Islam pula, istilah ibadah mempunyai pengertian yang lebih khusus. Oleh itu, tidak semua adat atau ritual budaya boleh dianggap sebagai ibadah.

Perlimau boleh dianalisis sebagai suatu **ritual adat perguruan**, tetapi tidak sewajarnya dianggap sebagai ibadah khusus yang diwajibkan oleh agama melainkan terdapat dalil agama yang menetapkannya.

Perbezaan ini penting kerana dokumen Perlimau sendiri menunjukkan gabungan unsur adat dan keagamaan. Terdapat bacaan basmalah, selawat, doa dan niat memohon kebaikan serta kesihatan, di samping proses mandian dan penggunaan bahan adat.

Oleh itu, analisis yang tepat perlu membezakan:

Adat perguruan ≠ ibadah khusus.

Namun, adat perguruan tetap perlu menghormati prinsip agama.

Batas 1: Tidak Menganggap Bahan Mempunyai Kuasa Ghaib

Antara perkara paling penting dalam pemeliharaan Perlimau ialah kedudukan bahan yang digunakan.

Dokumen menyenaraikan limau nipis sebagai peralatan mandi dan pembersih badan, akar sintuk sebagai penggosok badan, bunga sebagai wangian, jarum sebagai lambang ketajaman menerima ilmu, manakala asam Jawa dan garam dikaitkan dengan cabaran menuntut ilmu.

Makna tersebut menunjukkan fungsi simbolik dan praktikal bahan.

Oleh itu, bahan-bahan tersebut tidak sewajarnya difahami sebagai mempunyai kuasa mutlak untuk menentukan keselamatan, kejayaan, kekuatan atau masa depan seseorang.

Prinsip yang perlu ditegaskan ialah:

Bahan ialah alat adat dan simbol pendidikan; manfaat dan mudarat hakikatnya tidak bergantung kepada kuasa ghaib yang dimiliki oleh bahan tersebut.

Penegasan ini penting untuk mengelakkan peralihan daripada **simbolisme budaya** kepada **kepercayaan terhadap kuasa objek**.

Batas 2: Kiraan Ruas Limau dan Konsep “Petanda”

Dokumen Perlimau mengandungi suatu unsur yang perlu diberi perhatian khusus, iaitu proses kiraan ruas limau dan kedudukan “petanda”. Dokumen menyatakan bahawa selepas pemotongan limau, Wakil Perlimau membelah limau dan mendoakan keberanian serta kesejahteraan murid berdasarkan nilai kiraan ruas tersebut. Jika

murid tergolong dalam kedudukan petanda “tidak baik”, Wakil Perlantau mendoakan agar murid dilepaskan daripada kecelakaan dan keburukan.

Dari perspektif akademik, unsur ini wajar dikaji dengan lebih mendalam kerana ia berada pada sempadan antara **simbol adat** dan **tafsiran terhadap petanda**.

Sekiranya “petanda” difahami sekadar sebagai simbol tradisi untuk memberikan nasihat atau peringatan kepada murid, maka fungsinya lebih dekat kepada pendidikan budaya.

Namun, jika seseorang percaya bahawa susunan atau keadaan ruas limau secara objektif menentukan nasib masa depan, keselamatan atau malapetaka seseorang, maka ia menimbulkan persoalan yang berbeza dari sudut kepercayaan dan akidah.

Justeru, dalam dokumentasi moden, makna “petanda” perlu diperjelaskan supaya tidak berlaku salah faham.

Perlantau tidak wajar berubah menjadi mekanisme menentukan nasib seseorang.

Doa yang dibaca pula hendaklah difahami sebagai permohonan kepada Allah, bukan sebagai akibat daripada kuasa limau.

Batas 3: Doa Ditujukan kepada Allah

Dokumen menunjukkan penggunaan doa dalam beberapa bahagian Perlantau. Sebelum minum air, misalnya, peserta membaca basmalah, selawat dan niat memohon penyembuhan serta pemulihan anggota badan daripada Allah.

Kaedah mandian juga menyatakan bahawa murid berniat meminta kebaikan dan kesihatan sebelum membasil badan dengan air Perlantau.

Dari sudut prinsip keagamaan, perkara penting yang perlu dikekalkan ialah **arah permohonan**.

Doa adalah permohonan kepada Allah. Bahan yang digunakan tidak boleh dianggap sebagai pihak yang memberikan manfaat secara bebas.

Dengan demikian, bahan mandian berfungsi sebagai sebahagian daripada adat, manakala doa dan pergantungan hati ditujukan kepada Allah.

Pembezaan ini boleh dirumuskan:

Bahan → medium adat

Doa → permohonan kepada Allah

Manfaat → dengan kehendak Allah

Kerangka ini dapat membantu memelihara adat tanpa mengubahnya menjadi kepercayaan terhadap kuasa benda.

Batas 4: Ketaatan kepada Guru Tidak Bersifat Mutlak

Ikrar Perlantau mengandung pengakuan taat setia kepada guru-guru.

Dalam tradisi perguruan, penghormatan kepada guru merupakan nilai penting kerana guru merupakan sumber penyampaian ilmu.

Walau bagaimanapun, konsep ketaatan perlu difahami bersama prinsip bahawa ketaatan kepada manusia mempunyai batas.

Murid perlu menghormati guru dalam perkara yang baik dan berkaitan dengan keilmuan. Ketaatan tersebut tidak sewajarnya ditafsirkan sebagai kewajipan mematuhi apa sahaja arahan tanpa pertimbangan.

Dalam konteks pendidikan moden, guru juga tertakluk kepada:

- etika;
- undang-undang;
- keselamatan;
- tanggungjawab profesional;
- maruah peserta; dan
- prinsip agama.

Dengan itu, konsep yang lebih sesuai ialah:

Hormat kepada guru, taat kepada kebenaran dan berpegang kepada prinsip.

Pendekatan ini dapat mengekalkan nilai tradisional tanpa membuka ruang kepada penyalahgunaan autoriti.

Batas 5: Amanah Bukan Ketaatan Tanpa Kritikan

Akad Perlantau mempunyai lafaz bahawa Wakil Perlantau mewakili Pemegang Amanah dan waris-warisan amanah Silat Seni Gayong untuk menerima seseorang sebagai ahli dan murid. Murid kemudian menjawab bahawa mereka menerima amanah tersebut.

Konsep amanah sebenarnya boleh menjadi asas kepada pendidikan yang sangat kuat.

Menerima amanah bermaksud murid bertanggungjawab menjaga ilmu dan nama baik perguruan.

Namun, amanah tidak sama dengan ketaatan mutlak.

Seseorang murid yang menerima amanah juga mempunyai tanggungjawab untuk:

1. tidak menyalahgunakan ilmu;
2. tidak mencederakan orang lain;
3. tidak melakukan perbuatan yang bertentangan dengan agama;
4. tidak melanggar undang-undang;
5. menjaga maruah perguruan; dan
6. menyampaikan ilmu secara bertanggungjawab.

Oleh itu, amanah sepatutnya membentuk **tanggungjawab moral**, bukan budaya kepatuhan tanpa batas.

Batas 6: Tidak Menganggap Perlantau sebagai Jaminan Kesaktian

Dalam perkembangan seni bela diri tradisional, terdapat kemungkinan masyarakat mengaitkan upacara tertentu dengan kekuatan luar biasa, kebal, kesaktian atau perlindungan ghaib.

Namun, berdasarkan dokumen yang dianalisis, Perlantau hendaklah difahami berdasarkan fungsi yang dinyatakan, iaitu sebagai adat penerimaan murid, proses mandian, pembentukan hubungan perguruan, ikrar dan amanah.

Tidak terdapat asas yang mencukupi dalam dokumen tersebut untuk menyimpulkan bahawa Perlantau memberikan kekebalan fizikal atau kuasa ghaib kepada murid.

Oleh itu, penulisan akademik perlu mengelakkan dakwaan bahawa seseorang menjadi kebal atau memperoleh kuasa luar biasa hanya kerana menjalani Perlimau.

Kemahiran persilatan perlu dikaitkan dengan:

latihan + disiplin + pengalaman + ilmu + kecergasan + kawalan diri.

Batas 7: Tidak Menggantikan Latihan dengan Ritual

Perlimau mempunyai kedudukan penting dalam adat penerimaan murid, tetapi ia tidak boleh menggantikan proses pembelajaran.

Seorang murid tetap perlu mempelajari teknik, disiplin, sejarah, falsafah, keselamatan dan etika persilatan melalui latihan yang berterusan.

Dengan kata lain:

Perlimau menerima seseorang sebagai murid; latihan membentuk seseorang menjadi pesilat.

Perbezaan ini amat penting dalam konteks pendidikan persilatan moden.

Jika Perlimau dianggap sebagai titik tamat, maka fungsi pendidikannya menjadi terhad. Sebaliknya, jika ia difahami sebagai titik permulaan, maka istiadat tersebut menjadi lebih bermakna sebagai pengenalan kepada suatu perjalanan ilmu.

Batas 8: Keselamatan dan Kesihatan

Perlimau melibatkan proses mandian dan penggunaan bahan tertentu. Dokumen menetapkan agar bahan mandian dicampurkan dengan air biasa, badan dibersihkan terlebih dahulu dan air Perlimau digunakan pada peringkat akhir. Sisa bahan pula perlu dikutip dan dibuang atau ditanam.

Dalam konteks semasa, aspek keselamatan perlu diperkukuh.

Penggunaan bahan tradisional hendaklah mempertimbangkan:

- kebersihan bahan;
- keadaan air;
- alahan kulit;
- sensitiviti peserta;

- luka atau kecederaan;
- privasi peserta;
- keselamatan tempat mandi; dan
- pengurusan kanak-kanak.

Tradisi tidak seharusnya dijadikan alasan untuk mengabaikan keselamatan.

Prinsip yang wajar digunakan ialah:

Adat yang baik tidak boleh dilaksanakan dengan cara yang membahayakan manusia.

Batas 9: Privasi dan Maruah Peserta

Proses mandian mempunyai unsur privasi yang tinggi. Dokumen menyatakan bahawa mandian hendaklah dilakukan secara individu.

Dalam konteks semasa, prinsip ini perlu diperluaskan kepada pengurusan privasi peserta.

Perlimau hendaklah memastikan:

1. tempat mandian sesuai;
2. peserta tidak terdedah kepada orang yang tidak berkaitan;
3. pengendalian peserta lelaki dan wanita mematuhi keperluan yang sesuai;
4. kanak-kanak diberikan perlindungan yang sewajarnya;
5. rakaman foto atau video tidak dibuat tanpa kebenaran; dan
6. maruah peserta sentiasa dipelihara.

Pemeliharaan adat perlu berjalan seiring dengan pemeliharaan maruah manusia.

Batas 10: Adat Perlu Boleh Dijelaskan kepada Generasi Baharu

Salah satu cabaran utama adat ialah generasi baharu mungkin melaksanakan sesuatu tanpa mengetahui sebabnya.

Apabila seseorang hanya mengetahui “**apa yang perlu dibuat**” tetapi tidak mengetahui “**mengapa ia dibuat**”, adat boleh berubah menjadi perlakuan mekanikal.

Oleh itu, setiap murid wajar diberikan penerangan mengenai:

- sejarah Perlimau;
- tujuan Perlimau;
- maksud bahan;
- kedudukan guru;
- maksud ikrar;
- maksud akad;
- konsep amanah;
- batas akidah; dan
- tanggungjawab selepas menjadi murid.

Dengan cara ini, murid bukan sahaja menjadi peserta adat, tetapi menjadi **pewaris pengetahuan adat**.

Batas 11: Perlimau Perlu Kekal sebagai Adat Perguruan

Perlimau mempunyai identiti khusus dalam Silat Seni Gayong. Oleh itu, sebarang pengubahsuaian hendaklah dilakukan secara terkawal.

Tidak semua penambahan yang dianggap menarik atau dramatik perlu dimasukkan ke dalam adat.

Setiap penambahan hendaklah ditanya:

- **Apakah sumbernya?**
- **Apakah tujuannya?**
- **Adakah ia sebahagian daripada adat asal?**
- **Adakah ia mempunyai nilai pendidikan?**
- **Adakah ia selaras dengan prinsip agama?**
- **Adakah ia selamat?**

Soalan-soalan tersebut penting untuk mengelakkan adat berkembang secara tidak terkawal.

3 Prinsip “Pemeliharaan Kritis” dalam Perlimau

Berdasarkan perbincangan di atas, pendekatan terbaik bukanlah mengekalkan semua perkara secara membuta tuli dan bukan juga membuang adat kerana terdapat unsur yang memerlukan penjelasan.

Pendekatan yang lebih sesuai ialah **pemeliharaan kritis**.

Pemeliharaan kritis bermaksud:

Kekalkan

Unsur sejarah, identiti, struktur adat dan nilai pendidikan.

Jelaskan

Maksud simbol, ikrar, akad dan bahan yang digunakan.

Saring

Unsur yang berpotensi disalah tafsir sebagai kepercayaan ghaib atau penentu nasib.

Baiki

Aspek keselamatan, kebersihan, privasi dan pengurusan peserta.

Dokumentasikan

Perubahan yang dibuat supaya generasi akan datang mengetahui sebab perubahan.

Model ini membolehkan adat berkembang tanpa kehilangan identiti.

4 Kerangka Batas Amalan Perlimau

Berdasarkan analisis, satu kerangka lima lapisan boleh dicadangkan:

Lapisan	Prinsip
1. Akidah	Tidak menyandarkan kuasa ghaib kepada bahan atau manusia
2. Syariah	Tidak menjadikan adat sebagai ibadah wajib tanpa dalil
3. Adat	Memelihara tatacara dan identiti perguruan
4. Pendidikan	Membentuk ilmu, adab, disiplin dan amanah
5. Keselamatan	Memastikan peserta, maruah dan kesihatan dilindungi

Kerangka ini boleh menjadi asas kepada **Manual Tatacara Perlantau Tapak dan Seni** pada masa hadapan.

5 Perbincangan Kritikal

Perlantau Tapak dan Seni perlu dilihat sebagai satu fenomena budaya yang kompleks. Ia tidak boleh dihuraikan hanya sebagai mandi tradisional, tetapi juga tidak wajar dibebankan dengan dakwaan yang tidak terdapat dalam sumber.

Dokumen yang dianalisis sendiri menunjukkan usaha untuk meletakkan Perlantau dalam kerangka adat dan akidah. Pelaksana perlu dilantik melalui struktur tertentu, latihan perlu dilalui, tatacara perlu dipatuhi dan unsur yang boleh merosakkan akidah perlu dielakkan.

Dalam masa yang sama, unsur simbolik seperti jarum, asam, garam, lilin dan limau memberikan bahasa budaya kepada proses penerimaan murid.

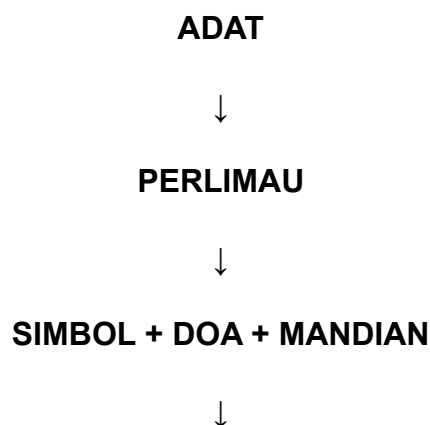
Cabaran utama pada masa kini ialah memastikan generasi baharu memahami bahawa **makna simbol tidak semestinya bermaksud kuasa objek**.

Begitu juga, ikrar dan akad perlu difahami sebagai mekanisme pembentukan komitmen dan amanah, bukan sebagai lesen kepada autoriti untuk menuntut ketaatan tanpa batas.

Dengan pendekatan ini, Perlantau dapat dikekalkan sebagai tradisi yang hidup tetapi tetap terbuka kepada penelitian ilmiah.

6 Model Konseptual Perlantau Tapak dan Seni

Berdasarkan keseluruhan kajian, model konseptual berikut boleh dicadangkan:

IKRAR

AKAD

AMANAH

PEMBENTUKAN JATI DIRI

LATIHAN DAN PENGAMALAN ILMU

TANGGUNGJAWAB TERHADAP DIRI, GURU, PERGURUAN DAN MASYARAKAT

Model ini menunjukkan bahawa Perlantau tidak sepatutnya dianggap sebagai destinasi terakhir. Ia merupakan **pintu masuk kepada perjalanan keilmuan**.

7 Rumusan

Berdasarkan analisis yang dilakukan, batas utama mengamalkan Perlantau Tapak dan Seni boleh dirumuskan kepada sepuluh prinsip:

1. **Tidak mensyirikkan Allah dengan menyandarkan kuasa kepada bahan.**
2. **Tidak menganggap bahan adat mempunyai kuasa ghaib tersendiri.**
3. **Tidak menjadikan petanda sebagai penentu mutlak nasib manusia.**
4. **Memahami doa sebagai permohonan kepada Allah.**
5. **Tidak menganggap Perlantau sebagai jaminan kesaktian atau kekebalan.**
6. **Tidak menggantikan latihan persilatan dengan upacara.**
7. **Tidak menjadikan taat kepada guru sebagai ketaatan mutlak tanpa batas.**
8. **Memelihara keselamatan, kesihatan dan privasi peserta.**
9. **Menerangkan makna adat kepada generasi baharu.**

10. Mengekalkan adat berdasarkan sumber dan autoriti yang sah serta melakukan perubahan secara terkawal.

Prinsip-prinsip tersebut selaras dengan keperluan untuk memastikan Perlantau terus menjadi adat perguruan yang mempunyai nilai sejarah dan pendidikan tanpa menyimpang daripada prinsip agama dan tanggungjawab masyarakat moden.

21.0 Kesimpulan Akhir

Perlantau Tapak dan Seni merupakan satu komponen penting dalam sistem adat Silat Seni Gayong. Ia menandakan penerimaan seseorang penuntut sebagai murid, membentuk hubungan dengan guru dan komuniti perguruan serta memperkenalkan konsep amanah melalui ikrar dan akad.

Nilai Perlantau tidak hanya terletak pada penggunaan limau, sintuk, bunga, jarum, asam, garam atau lilin. Nilai sebenar terletak pada **makna pendidikan yang diberikan kepada proses tersebut**. Bahan-bahan tersebut menjadi simbol yang membantu murid memahami kebersihan, ketajaman menerima ilmu, cabaran menuntut ilmu dan kesediaan membuka hati kepada pendidikan.

Pada masa yang sama, Perlantau perlu dilaksanakan dalam batas yang jelas. Adat tidak boleh berubah menjadi kepercayaan terhadap kuasa ghaib bahan. Simbol tidak boleh berubah menjadi pemujaan objek. Petanda tidak boleh berubah menjadi penentu nasib. Ketaatan kepada guru tidak boleh berubah menjadi ketaatan mutlak. Dan ritual tidak boleh menggantikan latihan serta pendidikan.

Dengan demikian, pendekatan yang paling sesuai terhadap Perlantau ialah **pemeliharaan kritis berasaskan adat, akidah, ilmu, amanah dan keselamatan**.

Perlantau bukan sekadar proses mandi.

Perlantau ialah **pintu masuk kepada identiti murid**.

Namun, identiti tersebut hanya mempunyai makna apabila disusuli dengan **ilmu, disiplin, adab, latihan dan amanah**.

Maka, prinsip yang dapat dirumuskan ialah:

“Perlantau menerima murid, ilmu membentuk pesilat, adab memandu perilaku, dan amanah menjaga maruah perguruan.”

RUJUKAN

1. Abdullah Alwi Hassan. (1997). Adat Melayu di Malaysia mengikut perspektif perundangan Islam. *Jurnal Syariah*, 5(1), 22–34.
2. Pertubuhan Silat Seni Gayong Malaysia. (2026). *Sejarah Gayong*. Sumber organisasi.
3. Wan Ahmad Fauzi Wan Husain. (2008). *Organisasi dan kuasa adat Silat Seni Gayong*. Lembaga Waris Amanah Pertubuhan Silat Seni Gayong Malaysia.
4. Wan Mohd Dasuki Wan Hasbullah. (2018). Meor Abdul Rahman: Konsep tempur Seni Gayong dan inovasi silat Melayu. *Jurnal Pengajian Melayu*, 29(1), 262–285.